ABORDĂRI CONCEPTUALE A SISTEMULUI DE FINANŢARE ŞI MECANISMULUI FINANCIAR ÎN SFERA IMM-urilor

DOGA-MÎRZAC MARIANA,
doctor habilitat în economie, conf. univ.,
Universitatea de Stat din RM

Abstract: *În prezent cercetătorii din diferite domenii ale ştiinţei au ajuns la concluzia precum că, toate lucrurile reprezintă o componentă a structurii unui sistem, deaceea o abordare sistematică pentru cercetarea problemei, în secolul XXI, este cel mai actual şi productiv. Instituirea unei economii de piaţă funcţională în Republica Moldova poate fi asigurată prin utilizarea întrun complex a metodelor şi instrumentelor sistemului de finanţare şi mecanismului financiar privat ca pîrhgie de comandă, susţinere şi promovare a activităţile IMM-lor.*

Key words*: sistemul de finanţare, mecanismul financiar, întreprinderi mici şi mijlocii.*

În prezent cercetătorii din diferite domenii ale științei au ajuns la concluzia precum că, toate lucrurile reprezintă o componentă a structurii unui sistem, deaceea o abordare sistematică pentru cercetarea problemei, în secolul XXI, este cel mai actual și productiv.

Sistemul este o succesiune de elemente ce sunt aranjate într-o consecutivitate și se dezvoltă reciproc, care dispune de noi calități integratoare ce nu sunt incluse în componentele sale. Am putea compara această noțiune cu un lanț (șirag) ce este format din verigi fiecare din ele contribuind în felul său asupra activității, dezvoltării și caracterizării acestuea, menționează profesorul și savantul *Sîrbu Ion.* [17, p.38]

Noţiunea de *sistem* este foarte generală şi vastă ca conţinut, fiind interpretată ca „o mulţime finită de elemente care funcţionează conform unui sau unor obiective generale. Susţinem afirmaţia, suficient de răspîndită, precum că sistemul reprezintă o mulţime finită de elemente identificabile şi interdependente care sunt structurate şi funcţionează, conform obiectivului general, într-un domeniu şi/sau spaţiu închis. [4, p.17]

Identificarea principiilor raţiunii, în lucrarea "Sisteme de planificare în afaceri" a Dnei *Cotelnic Ala.,* care explică necesitatea utilizării conceptului de sistem în activitatea antreprenorială, printre care pot fi evidenţiate:

- conceptul de sistem pune bazele unei abordări integratoare a proceselor analizate, deoarece tratează "întregul" ca o entitate unică şi nu ca o simplă suprapunere a elementelor componente;
- viziunea sistemică permite evidenţierea unor delimitări calitative, pe care nu le posedă nici unul din elementele componente luate separat,

precum şi relevarea unor proprietăţi fundamentale ale sistemelor. [6, p.15]

Sistemul naţional financiar (SNF) apare ca baza instrumentariului de stat a reglării economice, în înpărţirea şi utilizarea raţională a produsului intern brut, mijloc care este capabil să înlăture desechilibrul în sfera productivă şi în cea a circulaţiei.

De rînd cu acestea SNF ar putea să asigure stabilitatea fluxurilor financiare şi materiale, să protejeze populaţia de instabilitatea pieţei şi să permită antreprenorilor un acces liber la resursele financiare, susţinîndu-se în acelaş timp concurenţa ca un indicator al ridicării nivelului producţiei şi calificării agenţilor economic. Cu alte cuvinte, ar face posibilă interconexiunea sectorului financiar cu cel real, asigurînd, totodată, acţiunea reciprocă a mijloacelor bugetar-fiscale şi monetar-creditare. [7, p.2]

În literatura de specialitate, materiale metodico-didactice şi diverse dicţionare explicative există o varietate de tratări ce se referă la descifrarea (descrierea) noţiunii de „*sistem financiar*". Putem constata că aceste (explicaţii) justificări au legătură directă cu noţiunea "*sistem*", care deasemenea are un şir (mulţime) de determinări. În dicţionarul său autorul *Ojegov S.* explică noţiunea de *sistem* ca formă organizatorică, formă a activităţii sociale şi totalitatea organizaţiilor, ce sunt similare conform genului de activitate sau instituţii care sunt unificate organizatoric. [15, p.13]

Conform dicţionarului economic explicativ noţiunea de *sistem* este tratată ca ansamblu coerent de structuri, sau ansamblu organizat de elemente intelectuale, de idei, logic considerate în relaţiile lor, sau ansamblu de fenomene legate între ele, sau ansamblu coherent mai mult sau mai puţin complex, compus dintrun număr précis de structure sau elemente, adesea diverse, unite întrun plan comun sau concurînd întrun scop comun sau ansamblu de dispozitive sau soluţii puse la un loc în vederea obţinerii unui obiectiv dat sau ansamblu de organe sau structure unite în aşa fel încît să poată să îndeplinească în strînsă cooperare o anumită funcţiie. [11, p.482]

Potrivit autoarei dicţionarului macroeconomic, *Angela Băcescu-Cărbunaru,* noţiunea de *sistem* şi *sistem financiar* este explicată în felul următor:

- *Sistem*- o mulţime de elemente aflate în interacţiune. O altă înţelegere mai largă este aceea potrivit căreia sistem este o mulţime pentru care sunt definite relaţii (*S.Cleene*). Dat fiind însă că în orice mulţime pot fi definite nişte relaţii, această definiţie este prea largă. *M.Mesarovic* propune ca sistemul să fie definit ca o mulţime de enunţuri corecte, selectate întrun limbaj. În definirea sistemului se poate purcede de la analiza comportamentului său şi în loc să se spună ce este un sistem să se cerceteze cum se comportă sistemul.

- *Sistem financiar*- o rețea de instituții financiare și piețe acționînd cu o varietate de instrumente financiare, angajate în transmiterea banilor, creditatrea și debitarea de fonduri. Instituții financiare și piețe ocupă o poziție cheie în economie, ca intermediari în dirijarea economiilor și a altor fonduri spre cei care înprumută. Astfel, una din sarcinile lor principale este de a echilibra oferta celor care economisesc cu cererea celor care înprumută prin menținerea unui nivel ridicat al economiilor și investițiilor, care astfel ar fi întîmplător. [1, p.358-360]

În lucrarea "Gestiunea financiară a întreprinderii", *Vasile Ilie,* susţine că, sistemul financiar desemnează ansamblul instrumentelor, instituţiilor, pieţelor, reglementărilor care permit realizarea operaţiunilor financiare într-un spaţiu economic naţional sau internaţional. Sistem financiar poate fi considerat o entitate complexă formată din mijloacele băneşti, reţeaua de instituţii financiare (bănci comerciale, asociaţii de economii şi împrumut etc.) şi pieţe (piaţa monetară, piaţa de capital, bursă etc.) acţionând cu o varietate de instrumente financiare (depozite bancare, acţiuni etc.), angajate în colectarea şi transmiterea banilor, creditarea şi debitarea fondurilor. Componentele oricărui sistem, inclusiv şi ale sistemul financiar, pot constitui ele însele sisteme. Sistemul financiar, de regulă, este deschis şi interacţionează cu mediul în care este plasat prin intrările activelor din exterior, transformările acestora în interior şi ieşirile produselor sau serviciilor finite. [4,p.17]

Specialistul american *Van Horne* determină sistemul financiar ca o totalitate a instituțiilor și piețelor care prestează servicii agenților economici, populației și instituțiilor administrative statale.

Deasemenea conceptul de sistem financiar are un conținut foarte complex, fiind interpretat sub mai multe aspecte, și anume:

- ✓ sistem de relaţii economice, în expresie bănească, prin care se vehiculează cu resurse financiare;
- ✓ sistem de fonduri de resurse financiare ce se constituie în economie la anumite etape și se utilizează în scopuri precis determinate;
- ✓ sistem de instituţii care participă la organizarea relațiilor, la constituirea și distribuirea fondurilor, precum și elaborarea, executarea și controlul planurilor financiare;
- ✓ sistem de planuri financiare (instrumente de conducere și reglare), care reflectă anumite procese prevăzute a fi produse în economie, în cursul unei perioade de timp determinate. [3,p.17]

După părerea economistului *Drobozina L.,* sistemul financiar reprezintă totalitatea relațiilor în diverse domenii financiare, care în procesul activității formează și utilizează fonduri de mijloace bănești.

Un grup de autori cu redactorul *Poleacov G.*, în lucrarea "Finanțe, Circulația banilor, Creditul" menționează că sistemul finaciar este totalitatea

diferitor activități financiare în procesul cărora se utilizează diverse (variate) metode și forme de repartizare a fondurilor financiare către agenți economici, persoane fizice și statului. [15,p.14]

Ulterior, diferiteite tipuri de relații financiare, sub care se prezintă finanțele în economia contemporană, reprezintă un ansamblu ordonat de elemente și formează, împreună *sistemul financiar*. Caracterul sistemic al acestui ansamblu de relații provine din faptul că raporturile de interdependență reciprocă existente le conferă esență unitară și funcții identice, deși între ele există diferențieri în ceea ce privește subiecții relațiilor respective, fondurile constituite și destinațiile lor, metodele, mijloacele și instrumentele de formare și repartizare a acestor fonduri. [5,p.1]

În continuare studiind noțiunea de mecanis, observăm că îl putem defini şi ca un sistem, însă observăm că sistemul financiar nu funcţionează izolat, ci dimpotrivă, este în permanentă concordanţă cu alte sisteme: politic, economic şi social. Abordarea noţiunii de sistem financiar trebuie să se efectueze în corelaţie cu conceptul de mecanism financiar, care este o categorie mai vastă.

În opinia lui *Văcărel Iulian*, mecanismul financiar este o structură complexă care cuprinde:

- sistemul financiar;
- pârghiile financiare realizate de stat pentru influenţa activităţii economice;
- metodele administrative de conducere folosite în domeniul finanţelor;
- cadrul instituţional constituit din instituţii şi organizaţii cu atribuţii în domeniul finanţelor;
- cadrul juridic format din legi, hotărâri şi alte reglementări cu caracter normativ în domeniul finanţelor. [13,p.78]

În altă ordine de idei, savantului rus *Balabanov I.T.* consider că: „Mecanismul financiar reprezintă un sistem de acţiune a pârghiilor financiare care se exprimă în organizarea, planificarea şi stimularea utilizării resurselor financiare".

Definiţia dată poartă un caracter prea limitat, deoarece metodele financiare utilizate în cadrul mecanismului financiar sunt mult mai multe. Din aceste considerente evidenţierea unora şi neamintirea altora ca: evidenţa financiară, analiza financiară nu este binevenită. Totodată, aceasta reflectă unilateral funcţiile finanţelor, limitând mecanismul financiar numai la utilizarea resurselor financiare, fără a include celelalte funcţii – formarea resurselor financiare şi controlul financiar.

Covaliov V. în lucrarea sa își expune opinia asupra noțiunii de mecanism financiar- reprezintînd un sistem ce este format din organizarea, gestionarea și planificarea relațiilor financiare și posibilitatea de a constitui și distribui resursele financiare. [15, p.15]

Economistul *Suvorova Iulia*, menţionează precum că, mecanismul financiar esteă o totalitate de forme de organizare a relaţiilor financiare, metode de formare şi utilizare a resurselor financiare, aplicate de întreprindere în scopul creării condiţiilor favorabile pentru dezvoltarea economică şi socială. [16, p.26]

Mecanismul financiar al unei afaceri mici poate fi definit ca sistem al managementului financiar proiectat pentru a organiza, planifica și a încuraja fluxurile financiare cu scopul de a influența efectiv asupra stabilității financiare. Mecanismul financiar este conceput pentru a oferi nu numai formarea relațiilor de piață, dar, de asemenea, pentru a crea condițiile necesare pentru funcționarea întreprinderilor mici de a -și îndeplini funcțiile lor.

Mecanismul financiar are două componente: *latura obiectivă* a mecanismului financiar manifestă faptul că acesta este construit în conformitate cu cerințele legilor economice obiective. Pe de altă parte, mecanismul financiar conține și *latura subiectivă*, deoarece este stabilit de către conducerea întreprinderii sau organizației pentru a face față provocărilor cu care se confruntă întreprinderea la un anumit stadiu de dezvoltare.

În final această conlucrare echilibrată sa format pentru a caracteriza mecanismele de gestionare a fluxului financiare de care dispune și sunt utilizate de antreprenor. [14, p.44]

O abordare mai elocventă a noţiunii de mecanism de finanţare, ca un subsistem al mecanismului financiar, este redată în lucrarea economistului *Maxim Ion*. Astfel, mecanismul de finanţare este definit ca o totalitate de elemente, metode, instrumente, antrenate într-un sistem prin care se asigură punerea la dispoziţia unei instituţii, organizaţii sau întreprinderi a unor fonduri necesare pentru realizarea unor obiective economice. [8,p.28]

Conform manualului „Economia întreprinderii", autorul *Roşca Petru* menţionează că, mecanismul financiar constă din cinci elemente interdependente ce contribuie la organizarea, planificarea şi stimularea utilizării resurselor financiare: metodele financiare, pârghiile financiare, cadrul juridic, asigurarea normativă şi informaţională.[12,p.140]

În opinia autoarei *Mîrzac Viorica*, mecanismul financiar poate fi definit ca o totalitate de elemente, metode, procedee şi instrumente antrenate într-un sistem, care asigură sistematic punerea la dispoziţia unei instituţii, organizaţii sau întreprinderi a unor fonduri necesare pentru realizarea unor obiective economice prin intermediul relaţiilor financiare ce au loc între subiecţii economici. [9,p.28]

Prin mecanism financiar la nivel de întreprindere se înţelege un sistem de conducere a finanţelor, destinat organizării corelaţiei dintre relaţiile financiare ale întreprinderilor, fluxurilor financiare prin utilizarea categoriilor financiare şi instrumentelor, sancţiunilor şi facilităţilor în baza actelor normative emise de stat [6, p.17].

În concluzie menţionăm că mecanismul financiar reprezintă un sistem de gestiune a relaţiilor financiare de către organele financiare prin intermediul pârghiilor, instrumentelor şi metodelor financiare, în baza legilor economice şi actelor normative de stat.

Funcţionarea mecanismului financiar este determinată de două subsisteme:

I - asigurarea cu resurse financiare;

Primul subsistem presupune asigurarea cu necesarul de resurse financiare care se realizează în câteva forme, şi anume: autofinanţare, finanţare directă, finanţare indirectă şi finanţare nerambursabilă etc.

II - reglementarea financiară.

Al doilea subsistem reprezintă o metodă de influenţă asupra relaţiilor economice, în general, şi totodată în special asupra celor de redistribuire.

Deci, mecanismul de finanţare, ca parte componentă a mecanismului financiar al întreprinderii, este format din fluxuri financiare de intrare, destinate constituirii resurselor financiare ale întreprinderii.

Metodele de formare a fondurilor agenţilor economici reprezintă totalitatea procedeelor şi căilor de construire a mijloacelor financiare ale acestuia, şi anume: aportul în bani şi în natură, autofinanţarea, creditarea, finanţarea creditară. Întreprinderile se asigură cu resurse financiare prin intermediul relaţiilor financiare ce au loc între diferiţi subiecţi. [2, p.58]

Mecanismul de finanţare diferă şi în cadrul întreprinderilor, fiind determinat de forma organizatorico-juridică a agentului economic, gradul de asociere cu alte întreprinderi, nivelul de centralizare a gestiunii resurselor financiare. Aşadar, mecanismul de finanţare a întreprinderii se referă în mod special la asigurarea agentului economic cu fondurile necesare realizării obiectivelor programate şi este o problemă de politică şi strategie generală a întreprinderilor, cu o influenţă considerabilă asupra evoluţiei ei în viitor.

Funcţionarea unui mecanism de finanţare a întreprinderii presupune un studiu care include următoarele elemente:

- Determinarea necesarului de finanţe care se efectuează în funcţie de necesarul de finanţare a investiţiilor şi necesităţilor curente ale întreprinderii .
- Determinarea surselor de finanţare se face luând în consideraţie posibilităţile de acces ale întreprinderii la diferite surse de finanţare.
- Stabilirea structurii fondurilor de finanţare se realizează astfel, încât combinarea diferitelor surse de finanţare să asigure conturile minime ale rezervelor financiare şi efecte maximale [8, p.54]

Sistemul financiar, ce are menirea de a asigura sursele necesare, se află încă în stadiu de stabilire şi formare şi nu se prezintă ca un suport eficient al reformelor. În aceste condiţii, unica şansă de relansare par a fi fluxurile generate de mijloace băneşti ce vin de peste hotare, transmise de cetăţenii Republicii Moldova.

Cele mai importante probleme, ce necesită soluţionarea în acest caz, sunt:

- stimularea în continuare a antreprenoriatului acsîndune pe regiunile slab dezvoltate ;
- lichidarea barierelor birocratice;
- accesul investitorilor în sistemul bancar și reducerea dobânzilor;
- atragerea investitorilor străini;
- stimularea investitorilor locali.

Lumea finanţelor reprezintă ansamblul de agenţii care realizează gestiunea financiară a patrimoniului individual sau a patrimoniului întreprinderii. Caracteristica gestiunii financiare care, pe de o parte, este o ştiinţă de sine stătătoare iar, pe de alta, este o activitate practică, poate fi efectuată atât de pe poziţii teoretice, cât şi de pe poziţii practice. În primul caz pot fi descrise bazele conceptuale ale ştiinţei analizate, în al doilea – metodele şi instrumentele de gestiune a finanţelor întreprinderii. De asemenea, gestiunea financiară poate fi privită şi ca politică financiară. Conţinutul politicii financiare vizează în egală măsură cele trei modalităţi de manifestare a finanţelor:

Finanţele constituie obiectul unei practici de întreprindere, deci, obiectul unei acţiuni pentru atingerea unui obiectiv bine apreciat. Pentru toate modalităţile de manifestare a conţinutului finanţelor, obiectivul primordial constă în maximizarea valorii întreprinderii, deci creşterea averii acţionarilor. Acceptând practic viaţa financiară a întreprinderii, înseamnă a te confrunta cu anumite probleme şi acţiuni întreprinse pentru rezolvarea acestor probleme.

Din punct de vedere al practicii, finanţele reprezintă una din cele mai importante pârghii de monitorizare (dirijare) a activităţii unui agent economic. Această influenţă se realizează prin intermediul mecanismului financiar, care este un sistem de organizare, reglare şi planificare a relaţiilor financiare a metodelor de formare şi utilizare a resurselor financiare. În componenţa mecanismului financiar se includ:

- instrumentele financiare;
- metodele şi modelele financiare;
- subsistemele de asigurare (juridică, normativă, informaţională, tehnică etc.).

Primele două componente ale mecanismului financiar: instrumentele financiare şi metodele financiare fac parte din instrumentele ştiinţifico-practice ale gestiunii financiare ca ştiinţă şi au o importanţă atât teoretică, cât şi practică. Cea de a treia se manifestă prin asigurarea şi utilizarea unor instrumente, metode, modele financiare reglementate de guvern, testate în practică de alţi agenţi economici etc. [10, p.45]

Finanțarea economiei, privită într-un cadru mai general, ca mecanism de finanțare, se realizează prin mecanismele de procurare - alocare a resurselor bănești, respectiv de constituire - distribuire a fondurilor financiare la nivel de

întreprinderi, distingîndu-se ca fiind tipice: mecanismul finanțării pe pieţele de capital, mecanismul finanțării prin îndatorare și mecanismul autofinanțării.

În raport cu rolul predominant ce revine unuia dintre cele două mecanisme financiare (de pe pietele de capital, respectiv îndatorare) în procurarea - alocarea resurselor bănești de către operatorii economici, se pot distinge ,,economii ale pieţelor de capital" și ,,economii de îndatorare". Adesea acestea sunt tratate ca sisteme de finantare a economiei de piață sau chiar ca sisteme financiare, sau de subsisteme financiare dacă se au în vedere instituțiile financiare implicate. [6, p.16]

Trecerea la economia de piaţă a avut un rol hotărâtor în definirea rolului finanţelor în economia RM, acsînduse pe autonomia financiară a agenţilor economici, luînd deciziea ce să producă, pentru cine şi unde să comercializeze producţia.

Organizarea finanţelor în cadrul unei întreprinderi presupune câteva principii de bază:

- Independenţa întreprinderii în domeniul activităţii financiare;
- Capacitatea de autofinanţare;
- Atingerea unor rezultate şi responsabilitatea pentru obţinerea lor;
- Controlul asupra activităţii.

Nu există decizie la întreprindere care să nu aibă implicări financiare şi de aceea se poate de afirmat că mecanismul financiar trebuie să ţină cont de toate domeniile de activitate ale întreprinderii şi să fie orientat spre maximizarea valorii acesteea.

Pornind de la cele menţionate, autorul expune părerea proprie asupra celor două concepte analizate (studiate), și anume:

- ✓ *Sistem de finanțare a IMM,* totalitatea instrumentelor, instituţiilor, reglementărilor și pîrghiilor financiare care permit realizarea și satisfacerea nevoilor financiare prin intermediul relaţiilor financiare direcționate spre întreprinderile mici și mijlocii.
- ✓ *Mecanism financiar,* spectru de fonduri și resurse financiare directe și indirecte concentrate spre și la dispoziția mediului antreprenorial, fiind inclus și sectorul non-financiar pentru executarea funcţiilor lor, și pentru satisfacerea nevoilor economice şi sociale.

Generelizînd cercetările în baza teoriei studiate și cercetărilor efectuate, concretizăm că cele două concepte analizate (studiate), și anume: sistemul de finanțare și mecanismul financiar sunt două elemente ce sunt strîns legate una față de alta orientate spre satisfacerea nevoilor economice şi sociale și prin activitatea sa utilizînd diferite metode, pîrghii, instrumente, forme, fonduri, relații, instituții ce influențează direct sau indirect, pozitiv sau negativ asupra proceselor economice ce

se petrec la nivelul întreprinderilor mici și mijlocii pentru realizarea scopurilor propuse sau planificate.

Într-un consens cu cele relatate, putem deduce că instituirea unei economii de piaţă funcţională în Republica Moldova poate fi asigurată prin utilizarea întrun complex a metodelor și instrumentelor sistemului de finanțare și mecanismului financiar privat ca pîrhgie de comandă, susţinere şi promovare a activităţile IMM-lor, la baza dezvoltării cărora se atașează profitabilitatea acestora și dependenţa de condiţiile mediului economic în ansamblu, care la rîndul său influențează asupra dezvoltării proceselor economice la nivel național.

BIBLIOGRAFIE:

1. Băcescu-Cărbunaru Angela, Dicţionar de macroeconomie, Editura C.H. Beck, București, 2008, p.478
2. Botnari N., Finanţele întreprinderii, Academia de Studii Economice din Moldova, Editerra Prim, Chișinău, 2008, p. 240.
3. Bulgac V., Raţionalizarea politicii de finanțare a unităţilor economice din agricultură în contextul strategiilor de dezvoltare, teza de doctor în economie, Academia de Studii Economice din Moldova, Chişinău, 2013, p.188.
4. Certan I., Modalități de eficientizare a managementului sistemului financiar în condițiile globalizării, teza de doctor în economie, Universitatea de Stat,Chișinău, 2011, p.189
5. Cobzari L., Baurciulu A., Restructurarea sistemului financiar, Informație de sinteză, INEI, Chișinău, 2001, p.31.
6. Cotelnic, A., Cojocaru, V., Ouş, A. Managementul micilor afaceri, „Economie şi finanţe”, Chişinău, nr.1, 1998. Filip Gh, ,,Adaptarea mecanismelor financiar - bancare la cerințele integrării României în Uniunea Europeană", Editura Sedcom - Libris, Iași, 2003
7. Iliadi Gh., Ganea.V.,Melnicenco L., Evoluția fluxurilor financiare și situația în sistemul financiar național, Informație de sinteză, ICȘITE, Chișinău, 2000, p. 45.
8. Maxim I., Perfecţionarea mecanismului de finantare a întreprinderii în perioada instabilităţii economice, teza de doctor în economie, ASEM, Chişinău 2003, 128 p.
9. Mîrzac V., Particularitățile implementării mecanismelor financiare în instituțiile de microfinanțare din Republica Moldova, teza de doctor în economie, UCCM, Chișinău, 2010, p.227.
10. Nicolescu, O. Managementul întreprinderilor mici şi mijlocii: concepte, metode, aplicaţii, studii de caz, Editura Economică, Bucureşti, 2001, p.248.

11. Predescu L. Dicţionarului economic explicative, Ediţia II, Piteşti Paralela, 2005, 559 p.
12. Roşca P., Economia întreprinderii, ULIM, ChiŞinău, 2004, p.273.
13. Văcărel I., Bistriceanu Gh., Finanţe publice, Ediţia V, Editura didactică şi pedagogică R.a., 2006, p.660
14. Булгакова Л.Н. Формирование финансового механизма и системы управления инвестиционной деятельностью предприятия // Финансы и кредит № 16 , 2004, Москва, с. 41-49.
15. Ковалев В., Финансы, Из.Проспект, Москва, 2006, с.636
16. Кушева Е., Основные способы финансирования организаций: достоинство и недостатки, Предпринимательство, nr. 6., 2007, с.72-78.